

BEZGEK

Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi
Journal of Teaching Turkish Language to
Foreigners

Araştırma Makalesi

Cilt 2 (2023) Sayı 2 162-179

Doç. Dr. Zeki Gürel'in 67. Yaşı Dolayısıyla

In Honor of Assoc. Prof. Dr. Zeki Gürel's 67th Birthday

Harun ŞAHİN¹

Şahin, H. (2022). Doç. Dr. Zeki Gürel'in 67. yaşı dolayısıyla. *Bezgek yabancılar Türkçe öğretimi dergisi*, 2(2), 162-179. <http://dx.doi.org/10.56987/bezgek.28>

*kiming erdemi bolsa atı yorır
kalı bolmasa erdem atsız kalır*

*kişi erdemi birle erdin keçer
öküş bolsa erdem er örlep uçar²*

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 07.06.2023
Kabul Tarihi: 10.06.2023
Yayın Tarihi: 15.06.2023

Anahtar Sözcükler

Doç. Dr. Zeki GÜREL
Çocuk edebiyatı
Meslek kimliği
Türkçe

Article Info

Received: 07.06.2023
Accepted: 10.06.2023
Published: 15.06.2023

Keywords

Assoc. Dr. Zeki GÜREL
Children's literature
Occupational identity
Turkish

Öz

Doç. Dr. Zeki GÜREL, hayatını saran onca zorluğa ve imkânsızlığa rağmen zor olanı tercih ederek, iz bırakmış bir bilim ve dava adamıdır. O, sadece öğrencileri ile değil; arkadaşları, aynı iklimi paylaştığı köylü, çiftçi, esnaf ve sanatkâr ile de işbirliği yaparak içinde yaşadığı topluma faydalı olmuştur. Onun kültür ve toplum hizmeti Türkiye ile sınırlı değildir; Kosova, Kuzey Makedonya, Bulgaristan, Kazakistan, Irak, Suriye gibi nice Türk - İslam coğrafyasında yaptığı eğitim ve yayıncılık faaliyetleri ile insanlara, özellikle çocuklara hizmet etmiştir. Bu makale, Doç. Dr. Zeki GÜREL'in 67. yaşı vesilesiyle, "Bir ömre birkaç ömür" sığdırmak suretiyle yaptığı bilimsel ve sosyal çalışmalarını bilim dünyasına tanıtmak için yazılmıştır. Araştırma sonunda Doç. Dr. Zeki GÜREL'in zengin bir entelektüel birikime sahip olduğu, bilim insanı olmanın yanında, sanat adamı da olduğu, tiyatro metinleri yazdığı, metin yazarı olduğu, oyunlarda rol aldığı, bazı müzik enstrümanlarını çalmasını bildiği, bu zengin ve renkli kişiliği ile görev yaptığı yerlerde, kurum ve kuruluşlarda eğitim ve kültür hizmetinin yanında toplum hizmeti de yapan; enstitü, kütüphane, vakıf ve dernekler kurmak suretiyle insanlığa faydalı bir bilim insanı olduğu sonucuna varılmıştır.

Abstract

Gürel is a scientist and devotee who left his mark by choosing the difficult one despite all the difficulties and impossibilities surrounding his life. He has been beneficial to the society he lives in by cooperating not only with his students but also with his friends, peasants, farmers, artisans, and craftsmen with whom he shares the same climate. His cultural and community service is not limited to Türkiye; he has served people, especially children, with his educational and publishing activities in many Turkish-Islamic geographies such as Kosovo, North Macedonia, Bulgaria, Kazakhstan, Iraq, and Syria. This paper introduces Gürel's scientific and social studies to the world of science, on the occasion of his 67th birthday, by fitting "a few lifetimes into a lifetime". The study shows that Gürel has a rich intellectual background, is an artist as well as a scientist, writes theater texts, is a copywriter, takes part in plays, and can play some musical instruments. This rich and colorful person has served in the places where he has worked, in institutions and organizations, as well as in community service, in addition to educational and cultural services, and became a beneficial scientist to humanity by establishing institutes, libraries, foundations, and associations.

¹ Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye. harunsahin@gazi.edu.tr

² Yusuf Has Hacıp'in Kutadgu Bilig adlı eserinin 2645-2646. beyitlerinde geçen (Arat, 1991, s. 277) bu özlü sözlerin anlamı şöyledir:

Kim erdemli olursa onun adı her tarafa yayılır;

Eğer bir kişinin erdemi yoksa o atsız kalır(adı anılmaz).

Kişi, erdemiyle başkalarından üstün olur;

Kimin erdemi çoksa o uçar (göklere) yükselir.

Giriş

Doğduğumuz günden başlayarak hayatın sevimsiz gerçeği ile yüz yüze kalırız. Daha ilk adımdan itibaren önümüze, aşmamız gereken engeller sıralanır: bitirmemiz gereken okullar, geçmemiz gereken sınavlar, katlanmamız gereken sıkıntılar, hayatımızı temin edebilmek için bulmamız gereken bir rızık kapısı, yapmamız gereken işler, sıdk ile hizmet etmemiz gereken bir millet, sahip çıkmamız gereken emanetler... hep bizi bekler. Bu kadar arbede içinde, azlardan olabilen sınırlı sayıdan insan, dünyanın cefasına aldırmadan, dünyaya geliş sırrını çözmek için bir izin, bir işaretin, bir hayalin peşinden koşarak dünyaya ve hayata anlam katabilir.

Kendini bir gayeye adayan, bu vesileyle “değer” olabilen, sadece yanında - yöresindeki insanlara değil, insanlığa da değer katan bu insanlar “sevda adamı” olarak tanımlanabilir. Bu öyle namzettir ki mektep ve medrese ile kazanılmaz; kimlik, diploma, pasaport gibi şahsı tanımlayan evrak-ı müsbiteler bu kişileri tanımlayamaz bize. Bazen köylüde, çiftçide, işçide, esnafta buluruz onları; bazen öğretmende, hocada, doktorda, bilim adamında, sanatçıda...

Hayatını bilime adayan insanlar arasından böyleleri çıktığı zaman, onların yaptıkları bilimsel ve akademik çalışmalar, gerçekleştirdikleri projeler, yayınladıkları eserler ve yetiştirdikleri öğrenciler bilim adamlarının adlarını gelecek kuşaklara taşır; onları âdeta bir ekol ve marka hâline getirir (Alyılmaz, 2017, s. 1980). Ancak, azın da azıdır onlar; özenle korunmalı, yeni membalarla zenginleştirilmeli, çoğaltılmalı ve oğul vermelidir onlar.

Üniversitelerin öğrenciler dışında bir de değişmez, olmazsa olmaz aktörleri vardır. Hem öğretmeye hem de öğrenmeye gelenler, işte bunlardır. Onlara unvanlarına bakılmaksızın toplumda genelde “Hoca”, “Akademisyen”, “Bilim Adamı” denir. Kimi bütün bu sıfatların / unvanların hepsini şahsında taşır; kimi çok azını, kimi ise (ne yazık ki) hiçbirini... Çünkü kimi (meslek hayatı boyunca) bir şeyler öğretirken kitaplardan edindikleriyle yetinir; kimi hocalarından ve birilerinden duyduklarıyla... Çok azı da hiçbir şeyle yetinmez... Bildikleri, edindikleri, okuyup yazdıkları, yayınladıkları, öğrendikleri, öğrettikleri onları tatmin etmez. Yaşanan / yaşatılan olumsuzluklara rağmen her gün onlar için yeni bir şeylerin başlangıcı gibidir. Yeni gün yeni bilgi demektir. Zira yeni bilgiler edinmeye, araştırmaya, incelemeye çalışır; gezer, dolaşır; arar, bulur ve yazarlar. Dünyalık işler bunların pek umurunda değildir. Hayatlarının hiçe sayarlar; kendilerini ve bakmakla yükümlü oldukları ailelerini çoğu kez unuturlar... Yazdıkları ve yaptıkları onları yaşadıkları dönemde çoğu kez hedef haline getirir. Bir ömre sığdırdıkları birkaç ömür, zaman zaman birkaç adı gerekli kılar (Alyılmaz, 2021, s. 403-404).

Hocam Prof. Dr. Cengiz ALYILMAZ, öğrencileri olan bizler, bıkkınlık ve yılgınlığa düştüğümüzü gördüğü zamanlarda: “Erdemli insanlar zoru tercih eder” derdi. İstisnası az bir kaidedir bu: *zor olan güzel olandı*. Doç. Dr. Zeki GÜREL, hayatını saran onca zorluğa ve imkânsızlığı rağmen, zoru olanı tercih ederek iz bırakmış bir bilim ve dava adamıdır. O, sadece öğrencileri ile değil; arkadaşları, aynı iklimi paylaştığı köylü, çiftçi, esnaf ve sanatkâr ile de işbirliği yaparak, içinde yaşadığı topluma faydalı olmuştur. Onun kültür ve toplum hizmeti Türkiye ile sınırlı değildir; Kosova, Kuzey Makedonya, Bulgaristan, Kazakistan, Irak, Suriye gibi nice Türk - İslam coğrafyasında yaptığı eğitim ve yayıncılık faaliyetleri ile insanlara, özellikle çocuklara hizmet etmiştir.

Bu makale, onun 67. yaşında, herhangi bir dünyalık menfaat gözetmeksizin, hayatının her safhasında, birlikte yaşadığı insanlara, öğrencilerine, değer katmış, almadan vermenin zevkini yaşamış bir kişinin “Bir ömre birkaç ömür” sığdırmak suretiyle yapıp ettiklerini bilim dünyasına tanıtmak ve bir bilim ve sevda insanının belki de büyük hakkı ve haklı beklentisi olan “vefa” duygusuna mukabele etmek için yazılmıştır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL kimdir?

Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ'ın tercih ettiği üslup ile Zeki GÜREL:

Bulgaristan Şumlu vilayetinin Eski Cuma nahiyesinin Muratlar köyünden Yusuf GÜREL ile Bulgaristan'ın Köprüköy'den Rabiye GÜREL'in oğlu,

Hayri GÜREL'in Kardeşi,

Niyazi YILMAZ'ın damadı,

Yeni Türk Edebiyatı Bilim Doktoru Nazlı Rânâ GÜREL'in eşi,

(merhum) Ahmet Serdar YILMAZ ve Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ'ın eniştesi,

Rabia Betül, Mehmed Göktürk ve Ayşe Meryem'in babası,

Pazarören (Mimar Sinan) Köy Enstitüsü'nün ilk mezunlarından Öğretmen Cemal GÜREL'in yeğeni,

Prof. Dr. Şükrü ELÇİN, Prof. Dr. Sadık Kemal TURAL, Prof. Dr. Umay GÜNAY, Prof. Dr. Turgut GÜNAY, Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN, Prof. Dr. Bilge ERCİLASUN, Prof. Dr. Talat TEKİN, Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL, Prof. Dr. Amil ÇELEBİOĞLU, Prof. Dr. Bayram KODAMAN, Prof. Dr. Yalçın İZBUL, Prof. Dr. Tuncer BAYKARA, Prof. Dr. Gündüz AKINCI, Prof. Dr. Emel ESİN, Prof. Dr. Alemdar YALÇIN, Prof. Dr. Necmeddin HACIEMİNOĞLU, Prof. Dr. İsmail PARLATIR'ın öğrencisi,

Prof. Dr. Cemal KURNAZ, Prof. Dr. Ali YAKICI, (merhum) Himmet BİRAY, Prof. Dr. Şuayip KARAKAŞ, Prof. Dr. Naciye YILDIZ, Prof. Dr. Yakup KARASOY, Prof. Dr. Çetin PEKACAR, Prof. Dr. Süleyman SOLMAZ, Prof. Dr. Mehmet SARI, Prof. Dr. Abide DOĞAN, Prof. Dr. Ayşenur İSLAM, Dr. Ali ATALAY'ın okul arkadaşı,

Evlad-ı Fatihan yadigarı,

Türk milletinin evladıdır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in Öz Geçmişi

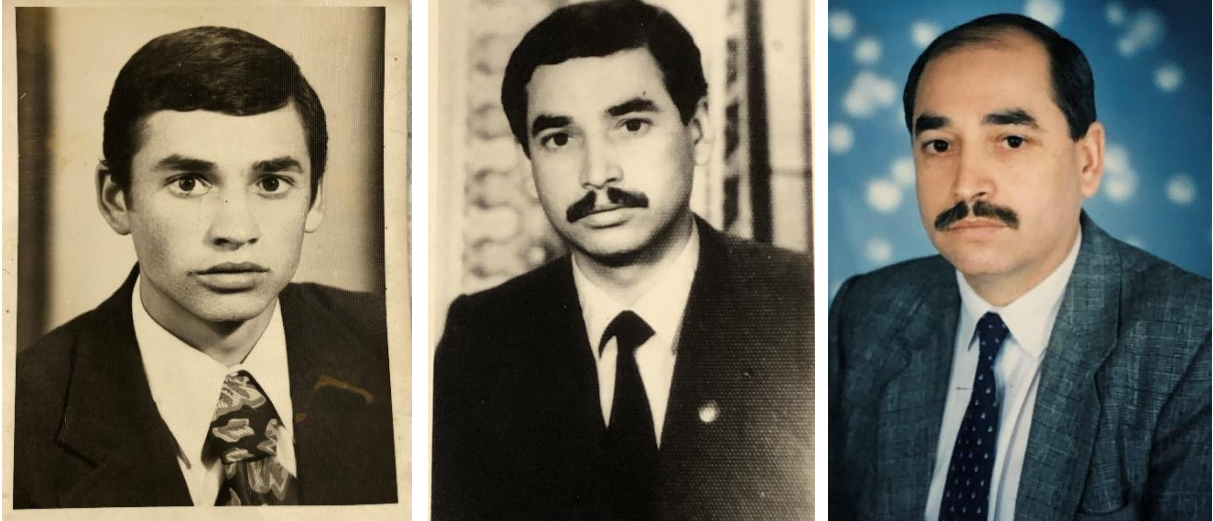
Doç. Dr. Zeki GÜREL, Bulgaristan'dan göç etmek zorunda kalan bir ailenin evladı olarak 1956'da Kayseri'nin Büyük Potuklu köyünde doğdu. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra girdiği Mimar Sinan İlk Öğretmen Okulunu birincilikle bitirdi(1974). Urfa'nın Halfeti ilçesi Gülaçan köyünde kısa bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydoldu. 1980 yılında Hacettepe Üniversitesi'nden ve aynı zamanda da Ankara Yüksek Öğretmen Okulundan mezun oldu.

Foto 1. Büyük Potuklu köyü (Anneanesi, annesi, kendisi ve kardeşi) 1970.

Çorum'un Osmancık ilçesinde edebiyat öğretmeni iken 1983'te Hacettepe Üniversitesine öğretim elemanı olarak atandı. 1995-1998 yıllarında Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesinde Dekan Yardımcılığı, Dekan Vekilliği ve Bölüm Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1999-2000 yıllarında Kazakistan Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde görev yaptı. 2000 yılı kasım ayı sonlarında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı. 2002-2005 yılları arasında, Kuzey Makedonya'nın Üsküp şehrinde Kiril Metodiy Üniversitesi Türkoloji Bölümünde ve aynı zamanda Kosova'da Priştine Üniversitesi Türkoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak vazife yaptı. Abant İzzet Baysal Üniversitesindeki görevine döndükten kısa bir süre sonra 2006 yılında, T.C. Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonu tarafından misafir öğretim üyesi olarak Suriye'ye Halep Türkoloji Bölümüne görevlendirildi.

Foto 2, 3, 4. Doç. Dr. Zeki GÜREL'in Hayatın Değişik Dönemlerinden Vesikalık Resimleri

2008 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde başladığı görevini 2023 yılına kadar sürdürdü, 2015-2017 yıllarında, Yunus Emre Türkoloji Projesi kapsamında Kuzey Makedonya İştip (Ştip) Gotse Delçev Üniversitesi Türkoloji Bölümünde vazife

yaptı, 2020-2021 akademik yılında Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinde, 2021-2022 ve 2022-2023 öğretim yılları Özbekistan Ali Şir Nevai Üniversitesinde dersler verdi.

Foto 5. Kazakistan (1993)

Foto 6. Ankara'da Türk Dünyası Tarih Parkında kurulan otağda Dr. Rana GÜREL ile (2022).

1990 yılında bilim uzmanı, 2002 yılında bilim doktoru, 9 Eylül 2021 tarihinde doçent unvanı alan Zeki Gürel, halen Kastamonu Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Zeki Gürel, aynı zamanda Kastamonu Üniversitesi Kültür Sanat Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürüdür.

Zeki GÜREL Mesleki ve Sosyal Hayatı

Doç. Dr. Zeki GÜREL, bir nefesli bir de telli iki müzik aleti çalmayı; Gaziantep, Kafkas ve Zeybek oynamayı bilen entelektüel bir kişidir. Öğretmen okulu yıllarında kazandığı bu maharetlerini meslek hayatı boyunca eğitim ve öğretime bir hizmet aracı olarak kullandı. Görev yaptığı okullarda folklor ekibi kurdu, tiyatro ve piyes gösterileri düzenledi. Türk Edebiyatının klasikleri arasında yer alan tiyatro eserlerini sahneye koydu. Bu oyunlarda kendisi de rol aldı.

Foto 7. Osmaniye Lisesi 1983

Foto 8. Çanakkale Geçilmez adlı piyesten bir sahne

Bütün bunlardan daha ziyadesi Zeki GÜREL, 1983’de Osmancık Lisesi Edebiyat Öğretmeni iken kendi yazdığı *Çanakkale Geçilmez* adlı bir piyesi öğrencileriyle birlikte sahneye koymuştur. Bu piyes daha sonra Osmancık’taki diğer okullarda o okulların öğretmen ve öğrencileri tarafından da sahnelenmiştir.

Foto 9. Vatan Yahut Silistre Tiyatro sahnesinden bir kare. Osmancık (1981)

1985 yılının *Birleşmiş Milletler* tarafından *Uluslararası Gençlik Yılı* ilan edilmesi üzerine 12 Eylül Darbesi’nin üniversitesi gençliği üzerindeki olumsuz etkisini kırmak için tekrar tiyatro oyunları yazmaya ve bunları sahneleme gayretine girişir. O bu günleri şu şekilde anlatmaktadır:

Türkiye’de gençlik, özellikle üniversite gençliği, 1980 ihtilalinin getirdiği baskıyı hâlâ üzerinde hissediyordu. Her ne kadar, 1985 yılı *Birleşmiş Milletler* tarafından *Uluslararası Gençlik Yılı* olarak ilan edilse bile, bu yılı anlamına uygun kutlayıp değerlendirmek kimsenin problemi gibi görünmüyordu. Ben de o yıllarda Hacettepe Üniversitesinde akademisyen olarak çalışıyordum, vazifem dolayısıyla vatanımın gençleriyle iç içeydim ve onların hâlini iyi tahlil edebiliyordum. Çanakkale ruhunu konu alan bir piyes yazdım. *Gelenler Var* adını verdiğim bu piyesle, Türk gençliğinin üstüne serpilmiş ölü toprağını silkelemek, onların titreyip kendilerine dönmeleri konusunda yardımcı olmak istiyordum. Devlet Tiyatroları sanatçılarından (merhum) Ensar Kılıç’ın yönetmenliğinde, başta Hacettepe Üniversitesi olmak üzere, Ankara’daki diğer üniversitelerde okuyan öğrencilerden kızlı-erkekli bir grup gencimizle bu eseri sahneye koymayı başarmıştık. Bu tiyatro çalışması emniyet güçleri tarafından önce şüphe ile karşılandı, takibe alındı; sonrasında Devlet Bakanlığı tarafından bu çalışmamızdan dolayı bir teşekkür belgesi aldım.

Foto 10. Gelenler Var piyesinden bir sahne, Ankara-1985

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in *Gelenler Var* isimli bu eseri, Ankara'da TRT'nin Orkut Stüdyosu dâhil pek çok salonda sahnelenmiş ve her defasında salonlar Türk gençliği ile dolup taşmıştır. Aynı eser Türkiye'nin bazı şehirlerinde de sahnelenmiştir.

Foto 11. Gelenler Var piyesini sahneye koyan Osmancık Kamil Ortaokulu öğretmen ve öğrencileri ile birlikte, 1986.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, öğrencileriyle birlikte çalışmaktan daima zevk aldığına, öğrenciler tarafından çok sevildiğine, Gazi Üniversitesinde birlikte görev yaptığımız süre zarfında da tanıklık ettim. Bolu'da Abant İzzet Baysal Üniversitesinde kurduğu *Türkçe Topluluğu* ile birlikte üniversite öğrencileri arasında "*Bolu'da Aşk Başkadır Şiir Yarışması*" düzenlemiştir. Yarışmayı destekleyecek uygun bir hayırsever bulamayınca, yarışmada dereceye giren öğrencilerin hediyelerini de kendi imkânları ile karşılar. Bu hediyeler, yarışmada dereceye girenler için altın ve yarışmaya katılan her öğrenci için, yarışmanın anısına özel hazırlanmış birer defter ve kendisinin ve eşi Dr. Nazlı Rânâ GÜREL'in yayınlanmış kitaplarından birer takım kitaptır. Yarışmada dereceye giren şiirler, jürinin

yayınlanmaya değer bulduğu şiirler ile Bolulu şairlerin aşk şiirlerinden oluşan bir şiir antolojisine dönüşür ve *Aşk Bolu'da Başkadır* adıyla yayımlanarak, üniversite öğrencileri başta olmak üzere Bolulu yurttaşlara hediye olarak dağıtmıştır.

Onun öğrencilerle birlikte yaptığı bir başka çalışma şudur: Mehmet Akif Ersoy'un ölümünün 70. Yılında öğrencilerine mektup yazdırmış ve bu mektupları da kitap olarak yayınlayıp kültür hayatımıza kazandırmıştır. O, bu çalışmalarını Kuzey Makedonya'da da devam ettirmiştir. Orada ülke çapında düzenledikleri şiir yarışmalarında dereceye giren ve jüri onayından geçen şiirleri, Balkanlar başta olmak üzere Türkiye ve Türk Dünyası şairlerinin şiirlerinden oluşan bir antoloji olarak kitap halinde hazırlayıp *Adım Adım* adıyla yayınlamıştır.

Foto 12, 13, 14, 15. Doç. Dr. Zeki GÜREL'in Öğrencileri ile Birlikte Yayımladığı Kitaplardan Bazılarının Kapak Fotoğrafları

Abant İzzet baysal Üniversitesinde görev yaptığı yıllarda, kurduğu *Türk Dünyası Topluluğu* ile birlikte birçok etkinlik düzenlemiş, bu etkinliklerde belirlenen öğrencilerle birlikte 57. Alay Yürüyüşüne katılmak üzere Çanakkale şehitleri ziyaret edilmiş, dönüşte de bu öğrencilerden Çanakkale ile ilgili intibalarını yazmalarını istemiş, öğrencilerin yazı ve şiirlerinden oluşan **Cumhuriyetin Önsözü Çanakkale Türk Gençliğinin Çanakkale Yürüyüşü (A.İ.B.Ü. Örneği)** adıyla yayımlanmıştır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, Pek çok vakıf, dernek ve sosyal kuruluşta gönüllü aktif olarak çalıştı. Birçok sivil toplum kuruluşunda görev aldı. Bu cümleden olmak üzere, *Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği İLESAM*'ın yönetim kurulu üyeliğini, *Dünya Yazarlar ve Aydınlar Derneği DÜNYA-DER*'in kurucu üyeliğini *Türk Dünyası Sanatçılar ve Yazarlar Vakfı TÜKSAV*'ın Danışma Kurulu Üyesi, Çorum Osmancık'ta kurulan *Koyun Baba³ Vakfı* başkanlığını yaptı. 2015 yılında, Makedonya'nın Başkenti Üsküp'te *Balkan Yazarlar Birliği*'nin kurulmasına öncülük etti. GÜREL, halen *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi* haberleşme üyesi, *İnsanî Değerler Derneği*'nin genel başkan yardımcısı, Ankara'da 1998 yılında kurulan *Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği*, Ankara'da 2006 yılında kurulan *TÜRKAY-BİR*'in (Türk Dünyası Aydınlar ve Yazarlar Birliği) kurucu genel başkanı olarak toplum hizmetine devam etmektedir.

Gerçek bir bilim insanının en önemli serveti şahsi kütüphanesidir. Doç. Dr. Zeki GÜREL'in Çocuk Edebiyatı ve Balkanlardaki Türk Edebiyatı ile ilgili oldukça zengin bir kütüphanesi vardır. Dolup taşan ve yeni kütüphaneler kuran bir kütüphanedir bu. O, yurt içinde ve yurt dışında çalıştığı

³ Koyun Baba, Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'daki halifelerinden biridir. Hacı Bektaş Veli ile ilgili genel kabul de onun Pir-i Türkistan Hoca Ahmet Yesevi talebelerinden biri olduğu yönündedir. Anadolu'da pek çok yerde Koyun Baba türbesi veya makamı bulunmaktadır. Balkanlar'da da Makedonya'da ve Romanya'da Koyun Baba Türbesi olarak kabul edilen ziyaret yerleri mevcuttur. Daha geniş bilgi için bakınız: Gürel, Z. (2000).Koyun Baba. Ankara: (Yörtürk) Yörük Türkmen Vakfı Yay.

üniversitelerin kütüphanelerine, çocuklarının okuduğu okulların kütüphanelerine, sivil toplum örgütlerinin kitaplıklarına, gerek kendi kütüphanesinden, gerekse şahsi gayretleri ile yardım ve desteğinin aldığı bağışçılardan faydalanarak yeni kütüphaneler kurmuştur. Mesela Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin Türkistan'daki kütüphanesine 4.000'den ziyade kitap bağışlamıştır. Kayın biraderi Merhum **Ahmet Serdar YILMAZ**'ın elim bir trafik kazasında vefatından sonra, onun memleketi Konya ilinin Çumra ilçesinin Arıkören beldesinde onun adına kurduğu kütüphane ve Hacı Bektaş Veli'nin halifelerinden Koyun Baba adına Çorum ili Osmancık ilçesindeki kütüphane halen hizmet vermeye devam etmektedir.

Foto 16. Çumra ilçesi Arıkören Kasabası Ahmet Serdar Yılmaz Kütüphanesi (2001).

Foto 17. Çorum Osmancık Koyun Baba Vakfı Kütüphanesi (1995).

Doç. Dr. Zeki GÜREL, topluma hizmet çalışmalarının, haklı olarak, en kıymetlilerini Kuzey Makedonya'ya saklamıştır. O kutlu topraklarda çalıştığı yıllarda, orada yaşayan Türkler için; *Makedonya'da her milletin millî enstitüsü var Türklerin niçin olmasın diyerek Yahya Kemal Beyatlı Türkoloji Enstitüsünü* kurmuştur. Bu enstitü bünyesinde, Kuzey Makedonya'da önemli faaliyetler yapmıştır. Bunlar arasında, Üsküp'te Mustafa Paşa Camiinde, kadınların katıldığı, coğrafyayı vatan yapanların şehit ve gazilerin ruhuna bir mevlit merasimi düzenlemişlerdir. Bu programda Mevlit-i Nebevi kadınlar tarafından okunmuştur.

Yeni enstitü bünyesinde, "Evlad-ı Fatihan Türk Tasavvuf Müziği Korusu" kurulmuş ve bu koro, Dom na ARM (Üsküp Ordu Evi)'de bir konser vermiştir. Bu tasavvuf musikisi konseri Üsküp'te Vardar'ın Makedon tarafında bu alanda düzenlenen ilk konser olmuştur. Bu konserde Dom na ARM (Üsküp Ordu Evi)'nde Kur'an-ı Kerim de okunmuştur.

Üsküp şehir merkezinde, *Yahya Kemal Beyatlı Bilime, Sanata, Dostluğa Köprü Yahya Kemal Beyatlı Kütüphanesini* kurmuştur ki bu kütüphane sadece Türkçe kitaplardan oluşmuştur. Şimdilerde bu kütüphane "Köprü" kütüphanesi olarak hizmet vermektedir.

Doç. Dr. Zeki Gürel, Üsküp'te Yahya Kemal'in ilk gençlik yıllarında kaldığı evi de tespit etmiş ve burayı da *Yahya Kemal Beyatlı Anı Evi* olarak restore ettirip hizmete açmak için çok çaba harcamışsa da bunu başaramamıştır. Söz konusu ev, günümüzde -maalesef- Arnavutların Osmanlı'ya Direniş Müzesi olarak kullanılmaktadır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in Yayın Hayatı

Gazete ve Dergiler

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in Hocası Prof. Dr. Sadık Kemal TURAL danışmanlığından hazırladığı *İbrahim Alaettin Gövsa ve Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri* isimli doktora tezi; Türkiye'de edebiyat bilimi alanında *çocuk edebiyatı*yla ilgili olarak yapılmış ilk doktora çalışması olarak kayıtlara geçmiştir. O, çocuk edebiyatını sadece akademik çalışma sahası olarak düşünmekle kalmamış, sivil toplum kuruluşları ve resmi makamların da çocuk edebiyatına ilgi ve duyarlılığını arttırmak için gayret etmiştir. Bu anlamda, T.C. Kültür Bakanlığı ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığının çocuk yayın kurulu üyeliklerinde bulunmuş, Anadolu Öğretmen Liselerinde okutulan *Çocuk Edebiyatı* dersinin öğretim programının hazırlamasında görev almıştır, Üniversitelerin ilgili bölümlerine *Çocuk Edebiyatı* dersinin konması için mücadele etmiş ve Türkiye'de, Kazakistan'da Özbekistan'da, Kosova'da, Makedonya'da üniversitelerde *Çocuk Edebiyatı* dersi okutmuştur. Çocuklar için hazırladığı kitapları Türkiye'de ve Kuzey Makedonya'da yayımladı. Bu cümleden olmak üzere, Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı konusunda da bu saha ile ilgili olarak hazırladığı *Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş* adlı kitap bu alanda Türkiye'de ve Türk Dünyasında hazırlanıp yayınlanan ilk olma özelliği taşımaktadır.

Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği'nin Kurucu Genel Başkanı Doç. Dr. Zeki GÜREL, I. ve II. Çocuk Edebiyatı Sempozyumlarını, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ve Başbakanlık Atatürk Kültür Merkezi ve İLESAM ile birlikte düzenlemiştir.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, görev yaptığı yerlerde sadece vazifesi olan mesleğini icra etmekle kalmamış, "tuz ekme hakkı" diyerek o ilçe ve şehirlerde dergi ve gazeteler çıkartmış veya çıkmakta olan yerel dergi ve gazetelerde yazılar yayınlamıştır. Görev yaptığı yerlerle ilgili araştırmalar yapmış ve

Foto 18, 19. Doç. Dr. Zeki Gürel'in Kiril Harfleri ile Yazılarından Bir Örnek

bunları da zaman içerisinde kitap halinde yayınlamıştır. Türkiye’de yayınlanan çocuk dergilerine bazen kendi adıyla bazen de müstear isim ile yazılar yazmıştır. Bu yazı ve hikâyelerin birçoğu, Türkiye dışında yaşayan Türk çocukları, okuyup anlayabilsinler diye Kiril harfleriyle; Azerbaycan, Kazak, Türkmen ve Kırgız Türkçesi ile de yayınlamıştır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, Hacettepe Üniversitesinde öğrenci iken başladığı dergicilik faaliyetlerini hiç bırakmamıştır. 1980 öncesinde yayınlanmaya başlayan *Divan* dergisini, 1980 sonrasında *Osmancık*, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, *Gök*, *Redif*, *Birliğe Çağrı*, *Kastamonu Eğitim*, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,... gibi dergiler takip etmiştir.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, akademisyenlik hayatı boyunca, yurt içinde ve yurt dışında, pek çok aktüel ve akademik derginin yayınlanmasına katkıda bulunmuştur. Bu dergilerin bazılarının isimleri şunlardır: *Her gün* (İstanbul); *Avrasya Bilgi Yeni Divan*, *İlim Teknik Kültür ve İnceleme*, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, *Gündüz*, *İLESAM Bülteni*, *Kültür Pınarı*, *Yeni Kervan*, *Kıvılcım*, *Çocuk Edebiyatı* (Ankara); *Osmancık* (Çorum), *Duygu* (Çankırı), *Kastamonu Eğitim*, *Kastamonu Havadis*, *Redif*, *Meşale* (Kastamonu); *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Sazıyla Sözüyle Bolu*, *Redif*, *Birliğe Çağrı*, *Bolu Gündem* (Bolu); *Genç Kardelen* (Niğde); *Kümbet*, *Kümbet Altında Bizim Kümbet* (Tokat); *Dere Bahçe*, *Palimpsest*, *Birlik*, *Yeni Balkan* (Kuzey Makedonya) ve *Yeni Dönem* (Kosova). Halen *Bolu Havadis* gazetesinin Yayın Kurulu üyesidir

2004 yılından beri Kuzey Makedonya’nın Başkenti Üsküp’te *Yeni Balkan Yayınevinde Bahçe /Balkanlarda Çocukların Türkçe Sevinci* dergisi ile Irak’ta *Canbala / Türkmen Balasının Sevinci* çocuk dergilerini Türkiye Türkçesi ile yayımlamaya başlamıştır. Bugün dahi *Bahçe* çocuk dergisi, Kuzey Makedonya ve Kosova’da ücretsiz olarak bütün okul çocuklarına ulaştırılmakta, diğer Balkan ülkelerinde ise zaman zaman dağıtımı yapılabilmektedir. *Canbala* çocuk dergisi ise Irak’ta, Fuzuli Matbaasında basıldıktan sonra Türkmen çocuklarının okudukları okullarda, ücretsiz olarak dağıtılmaktadır.

Bütün bunların dışında, Doç. Dr. Zeki GÜREL’in asıl hayali, bütün Türk Dünyası çocuklarına hitap edecek bir enstitü kurabilmektir. O gerek sohbetlerinden, gerek de bildiri ve yazılarında bu hedefini şu cümlelerle sık sık dile getirir: “En büyük hayalim ve uğraşım; dili bir, gönlü bir, imanı bir Türk Dünyası için Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsünü kurabilmektir. Bu alandaki çalışmalarımı her türlü aymazlığa ve engellemeye rağmen yorgunluk, yılgınlık ve bıkkınlığa kapılmadan sürdürmekte kararlıyım.”

Foto 20, 21, 22. Doç. Dr. Zeki Gürel'in Yayımladığı Dergilerden Bazılarının Kapak Resmi

Bildiri, Makale ve Kitaplar

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in Yurtiçinde ve yurtdışında, millî ve milletlerarası pek çok kongre ve bilgi şöleninde sunulmuş çok sayıda tebliği ile üç yüzün üzerinde yayımlanmış makalesi mevcuttur. Kitap halinde yayımlanan eserlerinden bazıları alfabe sırasına göre şunlardır: *2018 Türk Dünyası Kültür Başkenti Kastamonu Şehrengizi* (Ankara 2019), *Adım Adım* (Gostivar- Kuzey Makedonya 2017), *Âşık Ali Açık Hayatı Sanatı Eserleri* (Ankara 2023), *Birinci Çocuk Edebiyatı Sempozyumu* (1995), *Birinci Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı* (1995), *Bolu Kültür Sanat Divanı Diyorlar ki* (2013), *Bolu Şehrengizi* (2008), *Bolu'da Aşk Başkadır* (2002), *Bolu'da Türk Dünyası'nın Bahara Eriş Bayramı Nevruz Ergenekon* (2014), *Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş* (Ankara 2014), *Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatı* (1998), *Çağdaş Türk Edebiyatı* (İştîp- Kuzey Makedonya 2016), *Cumhuriyetin Önsözü Çanakkale Türk Gençliğinin Çanakkale Yürüyüşü AİBÜ Örneği* (2008), *Dünya Edebiyatına Giriş* (2011), *Edmondo de Amicis, Çocuk Kalbi* (2012), *Eğitim ve Bilim Bakanlığı Makedonya Cumhuriyeti Orta Meslekî Eğitim Okulları İçin Türk Dili ve Edebiyatı II. Sınıf* (Üsküp-Kuzey Makedonya 2021), *Evlâd-ı Fatihan Diyarı Balkanlarda Yücelcilerden ve Son Devrin Din Mazlumlarından Abdül Fettah Rauf Efendi Hayatı Sanatı Eserleri* (Ankara 2023), *Fahri Kaya Hayatı Sanatı Eserleri* (2010), *Gökten Üç Elma Düşmüş* (Üsküp-Kuzey Makedonya 2022), *Göktürk Mehmet Uytun* (2004), *Gönlün Sesi Nurettin Uytun Hayatı Sanatı Eserleri* (Ankara 2019), *Gülkaya İlhami Emin Hayatı Sanatı Eserleri* (Kuzey Makedonya 2016), *Ömer Seyfettin Külliyyatı* (Ankara 2016), *Halide Nusret Zorlutuna* (1988), *Hans Christian Adersen Çirkin Ördek Yavrusu* (Üsküp-Kuzey Makedonya 2020), *İbrahim Alaettin Gövsa* (1994), *İbrahim Alaettin Gövsa Bedî Terbiye* (2011), *İbrahim Alaettin Gövsa'nın Çocuk Şiirleri* (2009), *İki Bine Doğru Çocuk Edebiyatımız* (2001), *İkinci Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı* (1998), *İlklere Cevahir Selim Hayatı Sanatı Eserleri* (Üsküp- Kuzey MAKEDONYA 2019), *İslâm Beytullah Erdi Hayatı Sanatı Eserleri* (2012), *Kastamonu Eğitim* (1995), *Korkma Sönmez Âkif-İstiklâl Marşı* (2013), *Koyun Baba* (2000), *Makedonya'daki Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı* (Üsküp-Kuzey Makedonya 2016), *Makedonya'daki Üniversiteler İçin Türk Türk Halk Edebiyatı* (Üsküp-Kuzey Makedonya 2016), *Mardin Şiir Burcunda* (2009), *Mehmed Âkif - İstiklâl Marşı ve Gerçekler* (Ankara 2021), *Mütemmim Cüzler Avni Engüllü Hayatı Sanatı Eserleri* (Üsküp-Kuzey Makedonya 2020), *Namık Kemal Emir Nevruz* (Ankara 2020), *Necati Zekeriya Orhan* (Makedonya 2015), *Fahri Kaya Hayatı Sanatı Eserleri* (Kuzey Makedonya 2015), *Mangal Fahri Ali Hayatı Sanatı Eserleri* (Kuzey Makedonya

2016), *Necati Zekeriya Orhan-1* (Üsküp- Kuzey Makedonya 2017), *Necati Zekeriya Yeni Sokağın Çocukları* (Üsküp-Kuzey Makedonya 2019), *Osmancık Manileri* (Ankara 2021), *Osmancık'ta Koyun Baba Vakfı* (2006), *Ozan Battal Türksever* (2014), *Ölümünün Yetmişinci Yılında Mehmed Âkif Ersoy'a Mektup Var* (2008), *Ömer Seyfettin Tarihî Hikâyeler Metin-Tahlil* (Ankara 2020), *Ömer Seyfettin Eskimeyen Kahramanlar* (1999), *Ömer Seyfettin Hayatı Sanatı ve Eserleri*(2002), *Ömer Seyfettin Seçme Hikâyeler* (2012), *Ömer Seyfettin Yalnız Efe* (2012), *Ömer Seyfettin'in Tarihî Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma* (1999), *Poems For Children From 100 Countries /100 Ülkeden Çocuk Şiirleri* (1998), *Recep Murat Bugariç Hayatı Sanatı Eserleri* (Üsküp-Kuzey Makedonya 2021), *Türk Dili ve Edebiyatı 1, 2, 3, 4,* (2005-Kuzey Makedonya), *Türkistan Yazıları* (2004), *Ziya Gökalp Altın Işık* (2012), *Ziya Gökalp Altın Işık Çocuklar* (2006).

Foto 23, 24, 25. Doç. Dr. Zeki Gürel'in Yayımladığı Bazı Eserlerin Kapak Resimleri

Doç. Dr. Zeki GÜREL, 2013 Eskişehir Türk Dünyası Kültür Başkenti etkinlikleri çerçevesinde *Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Yayınları Sempozyumu*'nun da düzenlenmesini sağlamıştır.

Foto 26, 27, 28. Doç. Dr. Zeki Gürel'in Yayımladığı Bazı Eserlerin Kapak Resmi

BezgeK Yabancılara Türkçe Öğretimi Dergisi, 2(2), 2023, 162-179, TÜRKİYE

Doç. Dr. Zeki GÜREL, Kuzey Makedonya’da 2002-2004 yıllarında Üsküp’te Kiril ve Metodiy Üniversitesinde, 2015-2017 yıllarında da İştip Gotse Delçev Üniversitesinde ve Kosova’da Piriştine Üniversitesinde görev yaptığı sırada, Kosova’da çıkmakta olan *Yeni Dönem Gazetesinde* ve Kuzey Makedonya’da yayınlanan *Birlik* gazetesi ile *Yeni Balkan* gazetesinde köşe yazarlığı yapmak suretiyle o bölgede yaşayan soydaşlarımıza kültür desteği vermiştir.

Yugoslavya’nın parçalanmasından sonra, yeni kurulan Kuzey Makedonya’da Türkçe eğitimdeki eksikliklerin başında gelen Türkçe ders kitabı ihtiyacını karşılamak ve Türkçe kültür ve sanat-edebiyat kitapları yayınlarına katkı sunmak amacıyla *Yeni Balkan Yayınevi*’nin kurulmasına yardımcı oldu ve bu yayınevi çatısı altında kitap ve çocuk dergisi yayıncılığını başlattı. Kuzey Makedonya’daki liselerin ve üniversitelerdeki Türkoloji bölümlerinin ders kitaplarını hayat ve dava arkadaşı Dr. Nazlı Rânâ GÜREL ile birlikte hazırlayıp yayınlanmasını sağladı. Bu kitaplar Kuzey Makedonya’da 2003 yılından beri ders kitabı olarak okutulmaya devam etmektedir. Bu süreçte Kuzey Makedonya’da bir ilki de gerçekleştirmiş; bir devlet üniversitesi olan İştip Gotse Delçev Üniversitesinde, İştip Üniversitesi Türkoloji Bölümünün monografisini hazırlayıp üniversite yayını olarak Türkçe yayınlanmasını sağlamıştır. Bu kitap, Yugoslavya zamanındaki ve sonrasında da Kuzey Makedonya’daki Türkoloji eğitiminin tarihçesini verdikten sonra İştip’teki Türkoloji Bölümü konusunda ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu eser, Balkanlar’da Türkoloji eğitimiyle ilgili ilk kitap olması açısından örnek bir çalışma niteliğindedir.

Foto 29, 30, 31. Doç. Dr. Zeki Gürel’in Kuzey Makedonya’da Yayımladığı Bazı Eserlerin Kapak Görüntüleri

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Doç. Dr. Zeki GÜREL, hayatını saran onca zorluğa ve imkânsızlığa rağmen, zoru olanı tercih ederek iz bırakmış bir bilim ve dava adamıdır. O, sadece öğrencileri ile değil; arkadaşları, aynı iklimi paylaştığı köylü, çiftçi, esnaf ve sanatkâr ile de işbirliği yapmış, yaşadığı topluma faydalı olmuştur. Onun kültür ve toplum hizmeti Türkiye ile sınırlı değildir; Kosova, Kuzey Makedonya, Bulgaristan, Kazakistan, Irak, Suriye gibi nice Türk - İslam coğrafyasında yaptığı eğitim ve yayıncılık faaliyetleri ile insanlara, özellikle çocuklara hizmet etmiştir. Bu makalenin yazılış amacı, Doç. Dr. Zeki GÜREL’in 67. yaşında, herhangi bir dünyalık menfaat gözetmeksizin, hayatının her safhasında, kolektif yaşadığı insanlara, öğrencilerine, değer katmış, almadan vermenin zekini yaşamış kişinin “Bir ömre birkaç ömür” sığdırmak suretiyle yapıp ettiklerini bilim dünyasına tanıtmaktır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, Bulgaristan'dan göç etmek zorunda kalan bir ailenin evladı olarak 1956'da Kayseri'nin Büyük Potuklu köyünde doğmuş, ilkokulu köyünde bitirdikten sonra girdiği Mimar Sinan İlk Öğretmen Okulunu (1974) birincilikle bitirmiştir. Kısa bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra, Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydolmuş, 1980 yılında hem Hacettepe Üniversitesinden hem de Ankara Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olmuştur. 1983'te Hacettepe Üniversitesine öğretim görevlisi olarak atanmış, sonrasında Gazi Üniversitesi, Kazakistan Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Kuzey Makedonya'nın Üsküp şehrinde Kiril ve Metodiy Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Kosova'da Priştine Üniversitesi, Halep Üniversitesi gibi birçok üniversitede ders vermiştir. 1990 yılında bilim uzmanı, 2002 yılında bilim doktoru, 9 Eylül 2021 tarihinde doçent unvanı almıştır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, bir nefesli bir de telli iki müzik aleti çalmayı; Gaziantep, Kafkas ve Zeybek halk oyunlarını oynamayı bilen entelektüel bir kişidir. Öğretmen okulu yıllarında kazandığı bu maharetlerini meslek hayatı boyunca eğitim ve öğretime bir hizmet aracı olarak kullanmıştır. Görev yaptığı okullarda folklor ekibi kurmuş, göstermeye bağlı edebi türler ile yakından ilgilenmiş, Türk Edebiyatının klasikleri arasında yer alan tiyatro eserlerini, metin yazarlığını yaptığı *Çanakkale Geçilmez* isimli piyesi ve *Gelenler Var* adlı tiyatroyu öğrencileriyle birlikte sahnelemiş, oyunlarda kendisi de rol almıştır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, görev yaptığı bütün kurumlardan öğrencilerini yazmaya teşvik etti, öğrencileri ile birlikte yazdığı edebi türleri kitaplaştırdı. *Bolu'da Aşk Başkadır*, *Adım Adım*, "*Cumhuriyetin Önsözü Çanakkale / Türk Gençliğinin Çanakkale Yürüyüşü*" isimli eserler bu tür eserlerindedir.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, Pek çok vakıf, dernek ve sosyal kuruluşta gönüllü aktif olarak çalıştı. Birçok sivil toplum kuruluşunda görev aldı. Bu kurum ve kuruluşların bazılarının isimleri şöyledir: *Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (İLESAM)*, *Dünya Yazarlar ve Aydınlar Derneği (DÜNYA-DER)*, *Türk Dünyası ve Yazarlar Vakfı (TÜKSAV)*, *Koyun Baba Vakfı*, *Balkan Yazarlar Birliği*, *İnsanî Değerler Derneği*, *Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği*, *Türk Dünyası Aydınlar ve Yazarlar Birliği (TÜRKAY-BİR)*.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, yurt içinde ve yurt dışında çalıştığı üniversitelerin kütüphanelerine, çocuklarının okuduğu okulların kütüphanelerine sivil toplum örgütlerinin kitaplıklarına gerek kendi kütüphanesinden, gerekse şahsi gayretleri ile yardım ve desteğinin aldığı bağışçılardan faydalanarak yeni kütüphaneler kurdu. Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi'nin Türkistan'daki kütüphanesine 4.000'in üzerinde kitap bağışlamış, Konya Çumra Arıkören'de (merhum) *Ahmet Serdar Yılmaz kütüphanesini* ve Çorum Osmancık'ta *Koyun Baba Vakfı Kütüphanesini* kurmuştur.

Doç. Dr. Zeki GÜREL, topluma hizmet çalışmalarını Kuzey Makedonya'da da sürdürmüştür. Burada *Yahya Kemal Beyatlı Türkoloji Enstitüsü'nün* kuruluşuna öncülük etti. Bu enstitü bünyesinde, *Evlad-ı Fatihan Türk Tasavvuf Müziği Korosu* kurdu, çeşitli konserler verdi. Üsküp şehir merkezinde kurduğu *Yahya Kemal Beyatlı Bilime, Sanata, Dostluğa Köprü / Yahya Kemal Beyatlı Kütüphanesi* halen *Köprü Kütüphanesi* adıyla hizmet vermektedir.

Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği'nin Kurucu Genel Başkanı Zeki Gürel üniversite öğrencisi iken başladığı dergi yayıncılığını hep devam ettirmiştir. Hacettepe Üniversitesinde talebe iken 1980 öncesinde çıkardıkları *Divan* dergisini, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, *Gök*, *Redif*, *Birliğe Çağrı*, *Kastamonu Eğitim*, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* gibi birçok bilimsel ve aktüel dergi takip etmiştir. Ülke dışında, 2004'ten beri Üsküp'te, Yeni Balkan Yayınevinde *Bahçe*

/Balkanlarda Çocukların Türkçe Sevinci dergi ile Irak'ta Canbala / Türkmen Balasının Sevinci çocuk dergilerini Türkiye Türkçesi ile yayımlamaktadır.

Soğuk savaş sonrası kurulan yenedünyada Asya'da ve Avrupa'da Türkün ve Türkçe öğretiminin önemini erken fark eden Doç. Dr. Zeki GÜREL, Türkçe öğretimi konusundaki eksikliklerin de farkındaydı. Bu eksikliklerin başında, coğrafi ihtiyaçlara göre şekillenmiş öğretim programları ve Türkçe ders kitapları gelmekte olduğunu gören ve Türkçe kültür ve sanat-edebiyat kitapları yayınlarına katkı sunmak amacıyla Üsküp'te Yeni Balkan Yayınevi'nin kurulmasına öncülük etmiştir. Kuzey Makedonya'daki liselerin ve üniversitelerdeki Türkoloji bölümlerinin ders kitaplarını hayat ve dava arkadaşı Dr. Nazlı Rânâ Gürel ile birlikte hazırlayıp yayınlanmasını sağlamıştır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in çalışmalarının daha ileriye götürülebilmesi için şunlar önerilebilir:

“Güzel sanatlar, çok yaygın ve umumi bir sınıflandırmaya göre, beş ana bölümde düşünülmüştür. Batılı estetikçi ve filozoflar tarafından, tabiatıyla batı kültürünün sanatları esas alınarak yapılan bu sınıflandırmaya göre beş sanat, mimari, heykel, resim, müzik ve edebiyattır” (Okay, 1998, s. 15). Doç. Dr. Zeki GÜREL'in çok yönlü meslek hayatına bakıldığı zaman güzel sanatlarla meşgul olmanın etkisi hemen kendini hissettirir. Türkiye Eğitim Sistemi yapılandırılırken ve öğretmen yetiştirirken güzel sanatların eğitim ve öğretimin üzerindeki etkisi dikkate alınmalıdır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in asıl hayali bütün Türk Dünyası çocuklarına hitap edecek *Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsü*nü kurabilmektir. Onun bu konudaki başarıları dikkate alınarak, onun danışmanlığında, Türk Dünyası ile ilgili olan Türk İşbirliği ve Koordinasyon İdaresi Başkanlığı (TİKA), Yurt Dışı Türklere ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Enstitüsü (YEE) gibi kurum ve kuruluşlar ihtiyaç duyulan gerekli çalışmaları başlatarak bu ideale destek olmalıdır.

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in Yurt içinde ve yurt dışında, millî ve milletlerarası pek çok kongre ve bilgi şöleninde sunulmuş çok sayıda tebliği ile üç yüzün üzerinde yayımlanmış makalesi bulunmaktadır. Ancak bu makalelerin birçoğuna dijital ortamda ulaşmak mümkün değildir. Özellikle Doç. Dr. Zeki Gürel'in yüksek lisans ve doktora öğrencileri, bu makaleleri bir kitapta / kitaplarda toplayarak bilim dünyasının istifadesine sunmalı, bu konudaki birikimin yok olmasına müsaade edilmemelidir.

Doç. Dr. Zeki GÜREL'in kendi adı ile yazdığı 60 kitabını tespit ettik. Kendisiyle yaptığımız sohbetlerde müstear isimli kitaplarının da bulunduğunu, yirmiden ziyade müstear isim kullandığını öğrendik. Müstear isimle yapılan bu yayınların da zamana yenik düşme ihtimaline karşı, yeniden yayınlanmalıdır. Bu konuda dijital dünyadaki gelişmelerden faydalanılarak elektronik yayınlar da yapılabilir.

Alanyazın tarandığı zaman, Türkiye dışındaki Türkçenin eğitim ve öğretimi ve Türkoloji çalışmalarında ders kitabı, kaynak kitap konusunda, mekânı ve zamanı önceleyen bilimsel / akademik yayın eksikliğinin fazla olduğu anlaşılmaktadır. Doç. Dr. Zeki Gürel ve Dr. Nazlı Rânâ Gürel'in yaptığı çalışmalar zenginleştirilmeli ve benzer nitelikteki yayınlar, bireysel gayretlerden öte, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili kurum ve kuruluşlarının desteği ile sürdürülmelidir.

Kaynaklar

- Arat, R. R. (1991). *Yusuf Has Hacib Kutadgu Bilig I metin*. Türk Dil Kurumu.
- Alyılmaz, C. (2017). Prof. Dr. Efrasiyap Gemalmaz'ın 80. yaşı dolayısıyla. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(4), 1980-2011.

- Alyılmaz, C. (2021). M. Fahrettin Kırzioğlu'nu anarken. Ed. Şevket Kağan Gündoğdu. *Fahrettin Kırzioğlu Armağanı içinde* (s. 403-416).
- Gemalmaz, E. (2010). *Türkçenin derin yapısı*. Yay. Hz. Cengiz Alyılmaz, Osman Mert. Belen Yayıncılık.
- Okay, M. O. (1998). *Sanat ve edebiyat yazıları*. Dergâh Yayınları.

Extended Abstract

Associate Professor Dr. Zeki Gürel is a scientist and activist who, despite the many difficulties and impossibilities that surrounded his life, chose to tackle the challenges and leave a mark. He has collaborated not only with his students but also with his colleagues, the villagers, farmers, tradesmen, and artisans with whom he shared the same environment and contributed to his community. His cultural and social services are not limited to Türkiye, he has also served people, especially children, with his educational and publishing activities in many Turkish-Islamic regions such as Kosovo, North Macedonia, Bulgaria, Kazakhstan, Iraq, and Syria. The purpose of this article is to introduce to the scientific world what Gurel has accomplished throughout his life, at every stage, without seeking any personal gain, and how he has enriched the lives of those around him, saying "A few lifetimes into one."

Born in 1956 in the village of Buyukpotuklu in Kayseri as the son of a family forced to migrate from Bulgaria, Dr. Gurel completed his primary education in his village and graduated with honors from Mimar Sinan Primary Teacher School in 1974. After a short period of teaching, he enrolled at the Turkish Language and Literature Department of Hacettepe University and graduated from both Hacettepe University and Ankara Higher Teacher School in 1980. He was appointed as a lecturer at Hacettepe University in 1983 and later taught at Gazi University, Kazakhstan Ahmet Yesevi International Turkish-Kazakh University, Kiril Metodiy University in Skopje, North Macedonia, Abant İzzet Baysal University, University of Pristina in Kosovo, and Aleppo University. He earned the title of science expert in 1990, doctor of science in 2002, and associate professor on September 9, 2021.

Dr. Gurel is an intellectual who knows how to play wind and two-stringed musical instruments and dance Gaziantep, Caucasus, and Zeybek folk dances. He used these talents he gained during his teacher training years throughout his professional life as a means of serving education and teaching. He created folklore teams in the schools where he worked, showed great interest in literary genres based on shows, and staged plays such as Çanakkale Geçilmez and Gelenler Var, for which he wrote the scripts, and acted in them with his students.

Gurel encouraged his students from all the institutions he worked in to write and publish literary genres he wrote with them. Bolu'da Aşk Başkadır, Adım Adım, and Cumhuriyetin Önsözü Çanakkale / Türk Gençliğinin Çanakkale Yürüyüşü are some of these works.

He actively worked as a volunteer in many foundations, associations, and social organizations. He held positions in many civil society organizations, such as the Society of Intellectual Property Owners in Turkey (İLESAM), World Writers and Intellectuals Association (DÜNYA-DER), Turkish World Artists and Writers Foundation (TÜKSAV), Koyun Baba Foundation, Balkan Writers Union, Human Values Association, Association of Children's Writers and Artists, and Turkish World Intellectuals and Writers Union (TÜRKAY-BİR).

He established new libraries by utilizing his personal efforts and donations from benefactors in the libraries of the universities he worked at in and outside of Türkiye, the schools where his children studied, and the bookshelves of civil society organizations. He donated over 4,000 books to the library

of Ahmet Yesevi International Turkish-Kazakh University in Turkistan and established the Ahmet Serdar Yılmaz Library in Çumra Arıkören (late) and the Koyun Baba Foundation Library in Osmancık, Çorum.

In North Macedonia, Dr. Gurel continued his public service work. He spearheaded the establishment of the Yahya Kemal Beyatlı Turkology Institute, where he formed the Evlad-ı Fatihan Turkish Sufi Music Choir and performed various concerts. Yahya Kemal Beyatlı Bridge to Science, Art, and Friendship / Yahya Kemal Beyatlı Library, which he established in the city center of Skopje, is still in service under the name of Köprü Library.

As the founding president of the Association of Children's Writers and Artists, Gurel continued publishing the magazine he started as a university student. He published the Divan magazine they produced before 1980 while he was a student at Hacettepe University, followed by many scientific and current affairs magazines such as Social Sciences Research, Gök, Redif, Birliğe Çağrı, Kastamonu Education, Abant İzzet Baysal University Faculty of Education Journal. He has been publishing the Bahçe / Children's Turkish Joy in the Balkans magazine in Yeni Balkan Publishing House in Skopje since 2004 and the Canbala / Joy of Turkmen Child children's magazine in Iraq in Turkish language.

Dr. Gurel realized the importance of teaching the Turkish language in Asia and Europe in the post-Cold War new world and was aware of the deficiencies in teaching programs and textbooks shaped by geographic needs. He took the lead in establishing the Yeni Balkan Publishing House in Skopje to contribute to Turkish culture and art-literature publications. He and Dr. Nazlı Rânâ Gürel prepared and published textbooks for Turkish language courses in high schools and Turkish studies departments at universities in North Macedonia.

To further advance Dr. Gurel's work, the following can be suggested:

Dr. Gurel's main dream is to establish the Turkish World Children's Literature Institute which will appeal to all children in the Turkish World. Institutions such as the Turkish Cooperation and Coordination Agency (TİKA), the Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB), and the Yunus Emre Institute (YEE), which are related to the Turkish World, should initiate necessary studies with his guidance to support this idea.

Dr. Gurel has presented more than three hundred articles and many papers at national and international congresses and information festivals, but many of these articles are not available in digital form. Especially his master's and doctoral students should compile these articles into books to make them available to the scientific world and not let these papers disappear.

We have identified 60 books written by Dr. Gurel under his name. We learned from our conversations with him that he also used pseudonyms in more than twenty publications. These publications made under pseudonyms should be re-published to prevent their loss over time. Electronic publications can also be made using digital developments.

Examining the literature, it is clear that there is a significant lack of scientific and academic publications, textbooks, and sourcebooks related to Turkish language education and Turkish studies, which prioritize place and time, outside of Turkey. In this sense, Dr. Gurel and Dr. Nazlı Rânâ Gürel's works should be enriched and maintained with the support of relevant institutions and organizations of the Republic of Turkey rather than individual efforts.

